

Erik Skyum-Nielsens tale ved modtagelsen af Modersmål-Prisen

Taler

Erik Skyum-Nielsen
Lektor, litterat og oversætter

Dato

27. oktober 2022

Sted

Dagbladet Information, Store
Kongensgade 40C, 1264
København

Engang i min fjerne ungdom gerådede jeg uforvarende i et heftigt skænderi med min mor. Bølgerne og stemmerne gik højt, men med ét holdt jeg inde, og sagde i bebrejdende tone: ”Og så værdsætter du ikke engang, at jeg er veltalende!” Dette havde hun svært ved lige i situationen, men det plejede hun ellers at sætte pris på, hun, som selv lagde vægt på et smukt og præcist sprogligt udtryk, såvel i skrift som i tale, og i øvrigt kunne det meste af Højskolesangbogen & Den Danske Salmebog udenad. Jeg kunne godt have ønsket hendes tilstedeværelse i dag, hvor jeg med glæde og i taknemmelighed modtager Modersmål-Prisen; men hun døde mæt af dage for trekvart år siden, en måned inden hun ville være fyldt 98.

Hvad angår min far, som desværre også er forhindret i at komme, var han en mester til at fortælle historier, de fleste nogle, han selv fandt på, f.eks. om den kloge hest Lise, der *næsten* kunne tale og altid var parat til at hjælpe såvel dyr som mennesker i nød. Til mine bedste barndoms minder hører også hans oplæsning for min storebror og mig af Carit Etlars *Gøngelhøvdingen*, når far talte ligesom helten over dem alle Svend Gønge, men også brovtede som Kaptajn Mannheimer og sleskede som Tam, smigrede som Kay Lykke og kurrede som den smukke Julie Parsberg og kunne levendegøre den lumpne Kulsoen på en måde, så det løb iskoldt ned ad ryggen på os.

Jeg har oplevet den lykke at have forældre, som holdt af det danske sprog og ikke havde spor imod at præge os med denne kærlighed. Veltalenhed og det gode, funktionelle sprog var simpelt hen en norm, vi voksede op med.

Men dermed hørte heldet ikke op. Omtrent ved samme tid som ovenfor omtalte heftige skænderi havde jeg det held at blive oplæser og sekretær for en stadigt

mere svagtseende lektor i dansk og tysk, Niels Nielsen, gammel regensianer, senere beboer på Elers Kollegium, og studiekammerat til selveste Billeskov Jansen. Nilus, som han mest blev kaldt, sagde om sig selv som H.C. Andersen om muldvarpen: ”Den kunde ikke se, det elendige Dyr.” Men hvad han ikke kunne læse, det kunne han huske og i lange passager citere. Da jeg kom i 3.g, blev jeg, om jeg så må sige, forfremmet og læste gennem fem år gymnasiasternes danske stile højt, samtidig med at jeg skrev hans kommentarer og rettelser i dem. Det krævede en helt særlig tydeliggørelsespraksis, hvor *simpelt* *hen* skrevet i ét ord læstes som ’simpel-then’ og *i øvrigt* fejlagtigt skrevet i ét ord skulle udtales ’jøvrigt’. På et tidspunkt fik han en opvakt elev, som allerede i folkeskolen havde udgivet en bog med titlen ”Unge kig ind i finansverdenen” og senere blev en landskendt investor. Klaus Riskær Pedersen, som fyren hed, var for øvrigt, eller, som skarp-retteren læste, ’fo-røvrigt’, virkelig skrap til at skrive stile.

Sammenfattende kan jeg sige, at det er en på flere måder overmåde miljøskadet eller positivt sagt sprogligt velstimuleret prismodtager, I har valgt. Med til det held, jeg har haft, hører endvidere, at jeg på universitetet fik fremragende og yderst inspirerende lærere, vigtigst måske Aage Henriksen, hvis dansk det var en fryd at lytte til. Han talte et klassisk hellerupsk eller ordrupsk, men anvendte også sære ord fra det 19. århundredes litteratur. Lyst eller begær hed således *attrå*, og i stedet for sex kunne han tale om ”den anonymt-sanselige dimension af den erotiske tilbøjelighed”. Fra årene i kredsen omkring ham og fra hans altid velbesøgte forelæsninger har jeg i anledning af dagens flotte pris, som det er en smuk, overraskende ære at få, på det allerseneste genkaldt mig andendels-kurset i 1973 om Goethes dannelsesroman *Wilhelm Meisters læreår*.

Her hænder der mod slutningen det, at Wilhelm i et gammelt slot føres ad kringlede gange ind i en sal, hvis sider består, ikke af vægge, men af tæpper, hvor et svagt lys skinner igennem. Midt i salen står et bord med en grøn dug over og på begge sider af det nogle smukke udskårne bogskabe, der imidlertid ikke indeholder bøger, men skriftruller. En af dem viser sig at være hans eget ”lærebrev”, forfattet af mennesker, som har interesseret sig for ham, vidst, ad hvilken vej han gik, og hvad han skulle foretage sig. Men hvis de vidste det, spørger han sig selv, hvorfor gik de så ikke mere i rette med mig? Hvorfor var de ikke strengere? Hvorfor lod de mig lege i stedet for at lede mig? ”Gå ikke i rette med os!” råber da en stemme. ”Du skal ikke fortryde en eneste af dine dumheder, og du skal ikke ønske, at du kunne gøre noget om; et menneske kan ikke få nogen lykkeligere skæbne end din.”

Tillad mig at tolke romanens tårnselskab som Modersmål-Selskabet og læse min egen historie efter opskriften fra Goethe, hos hvem det så rammende hedder: ”Stejle bjerge kan man kun bestige ad omveje, på sletten fører lige veje fra sted til sted.”

I mit tilfælde blev mange af fjeldene islandske, efterdi jeg under to uger efter min embedseksamen i 1974 tiltrådte en stilling som dansk lektor i eddaernes og sagaernes land og fra begyndelsen blev mødt af en forventning om, som ambassadør for dansk sprog og litteratur, at tale mit modersmål tydeligt og så smukt og samtidig funktionelt som muligt. Det blev langt fra noget lammende kulturchok, snarere endnu en stor intellektuel stimulation, og det viste sig under en måned efter hjemkomsten i 1978 at have lagt fint op til anmelderjobbet på denne vidunderlige avis, til samarbejdet med dens fremragende kultur- og litteraturredaktører fra Palle Koch over blandt andre Christian Lund til i dag Peter Nielsen.

Jeg vil afslutningsvis takke bladet for, at vi kunne være netop *her* i dag, men jeg takker varmest det ærede tårnselskab. I har holdt øje med mig, uden at jeg vidste det. Og Modersmål-Prisen havde jeg ikke set komme. Men jeg tror, den vil sætte mig bedre i stand til at være i det liv, jeg har fået.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Takketale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/erik-skyum-nielsens-takketale-ved-modtagelsen-af-modersmaal-prisen>